

Vleermuizen Klaprozenweg Amsterdam

Advisering met betrekking tot te nemen mitigerende maatregelen
voor de gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*)

R.M. Koelman & H.J.G.A. Limpens

Februari 2014

Rapport van de Zoogdierverseniging

In opdracht van de gemeente Amsterdam - Ingenieursbureau

Vleermuizen Klaprozenweg Amsterdam

Advisering met betrekking tot te nemen mitigerende maatregelen voor de gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*)

R.M. Koelman & H.J.G.A. Limpens

Rapport nr.:	2014.003
Project nr.:	2014.008
Status uitgave:	definitief
Datum uitgave:	Maart 2014
Veldwerk:	R.M. Koelman
Auteurs:	R.M. Koelman & H.J.G.A. Limpens
Projectleiding:	M. Schillemans
Foto's:	R.M. Koelman
Foto's voorkant:	Grote foto: luchtfoto van de Klaprozenweg en het schooltuinencomplex in Amsterdam-Noord; foto: © Google Earth. Inzet: gewone dwergvleermuis (<i>Pipistrellus pipistrellus</i>) - Sterksel, juni 2007; foto: R.M. Koelman - Zoogdiervereniging.
Productie:	Zoogdiervereniging Toernooiveld 1, 6525 ED Nijmegen Tel. 024-7410500; e-mail: info@zoogdiervereniging.nl
Opdrachtgever:	Gemeente Amsterdam - Ingenieursbureau

Dit rapport kan worden geciteerd als:

Koelman, R.M. & H.J.G.A. Limpens, 2014. Vleermuizen Klaprozenweg Amsterdam. Advisering met betrekking tot te nemen mitigerende maatregelen voor de gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*). Rapport 2014.03. Zoogdiervereniging, Nijmegen.

De Zoogdiervereniging is niet aansprakelijk voor gevolgschade, evenals voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van de Zoogdiervereniging; de opdrachtgever vrijwaart de Zoogdiervereniging voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

© Zoogdiervereniging

Dit rapport is vervaardigd op verzoek van opdrachtgever hierboven aangegeven en is zijn eigendom. Niets uit dit rapport mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden d.m.v. druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever hierboven aangegeven en de Zoogdiervereniging, noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Inhoud

1 Inleiding	5
2 Doel	6
3 methode	6
4 Resultaten en discussie	7
5 Mitigatie	9
6 Conclusies	10
7 Bronnen	10
Bijlage I Situatiefoto's veldbezoek	11

Afbeelding 1. Luchtfoto van het plangebied. Het door de werkzaamheden beïnvloede deel van de groenstrook tussen de Klaprozenweg en het schooltuinencomplex is rood omlijnd. Luchtfoto ondergrond: © Google Earth.

1 Inleiding

Het tracé van de Klaprozenweg in Amsterdam Noord zal in 2015 worden verbreed. Hierbij worden twee keer twee rijstroken gerealiseerd, waarbij in beide richtingen één rijstrook als busbaan wordt ingericht.

Tussen de Papaverweg en de Klimopweg grenst het tracé aan een schooltuinencomplex. Op de overgang van de Klaprozenweg naar het schooltuinencomplex bevindt zich een groenstrook (afbeelding 1). Deze groenstrook bestaat uit zowel bomen als (hoogopgaande) struiken. De groenstrook ligt deels in het tracé van de Klaprozenweg en deels op het terrein van het schooltuinencomplex.

Om de verbreding van de Klaprozenweg mogelijk te maken zal het merendeel van struiken en bomen ter plaatse worden gekapt. Op een aantal locaties blijven houtige gewassen gespaard en na de werkzaamheden wordt het geheel zodanig opgeleverd dat er weer een volledige groenstrook ontstaat; door de herplant van bomen en struiken zal de groenstrook op termijn een aaneengesloten geheel vormen en daarmee weer geschikt zijn voor vleermuizen, met name gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*). Deze herontwikkeling is essentieel omdat de huidige groenstrook door gewone dwergvleermuizen als foerageergebied wordt gebruikt (Natuurtoets 2011, Auke Brouwer, Dienst Ruimtelijke Ordening Amsterdam). Gewone dwergvleermuizen zijn wettelijk beschermd en dat geldt in het bijzonder voor de foerageerplaatsen van deze soort. Van belang is dat er in de periode tot aan het volledig herstel van de groenstrook passende mitigerende maatregelen worden genomen. Dat is nodig omdat als gevolg van het kappen de beschutting en luwte afneemt en daarmee ook het aanbod aan insecten. Ook is er een grotere kans op versturende effecten door toegenomen lichtuitstraling vanaf de Klaprozenweg. Het risico bestaat dat de groenstrook en het daardoor beschutte gebied in de tussentijd teveel (significant) van zijn kwaliteit als foerageergebied voor de gewone dwergvleermuis verliest.

De gemeente Amsterdam wil daarom mitigerende maatregelen uitvoeren waardoor de groenstrook na ontwikkeling van de herplant, maar ook in de tussenperiode in voldoende mate geschikt zal zijn/blijven als foerageergebied voor de aanwezige gewone dwergvleermuizen. Zij heeft het Bureau van de Zoogdierverseniging gevraagd te adviseren over de hiertoe te nemen maatregelen.

2 Doel

Doel van de advisering is om te komen tot maatregelen welke de door de kap veroorzaakte negatieve effecten op het foerageergebied van de gewone dwergvleermuis, ook voor de korte termijn in voldoende mate herstellen. Daardoor zal het gebied ook in de periode tussen de kap en het uitgroeien struiken van bomen enkele jaren later, geschikt zijn als foerageergebied voor de soort. De adviezen zullen gebruikt worden bij de aanvraag van een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet voor het tijdelijk verstoren van foerageerbiotoop van de gewone dwergvleermuis.

De gevraagde adviezen dienen praktisch uitvoerbaar te zijn, onder andere vanuit technisch en kostentechnisch oogpunt. Ook dienen ze niet te conflicteren met het terreingebruik als schooltuinencomplex.

3 methode

Om te komen tot een juiste advisering is op donderdagmiddag 23 januari 2014 een bezoek gebracht aan het plangebied. Voorafgaand aan dit bezoek hebben de auteurs de problematiek geanalyseerd en oplossingsrichtingen besproken.

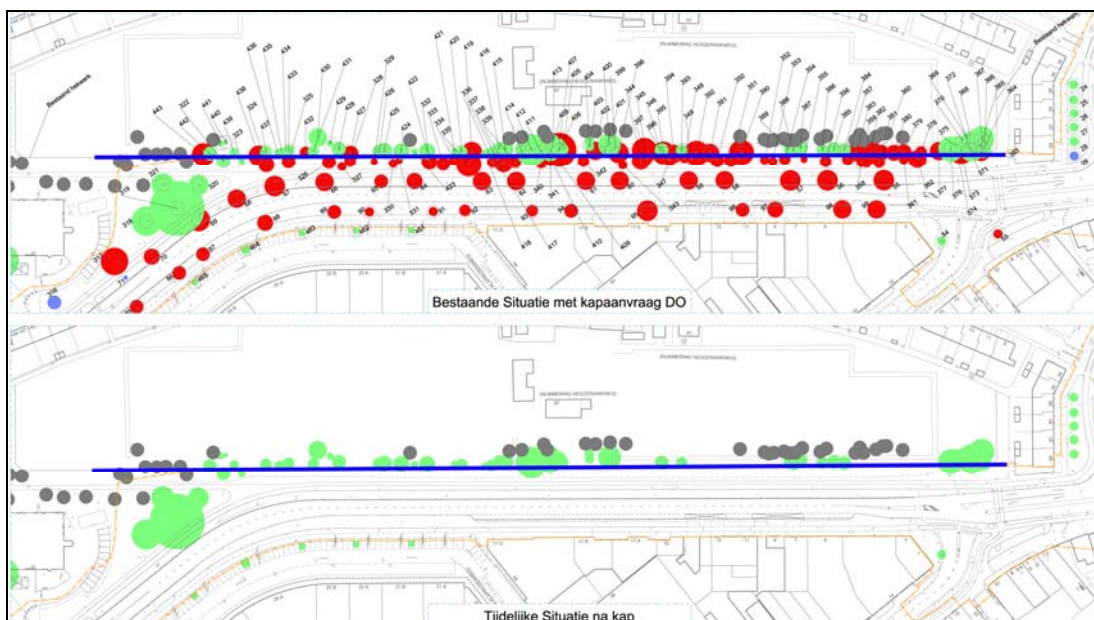
Bij het bezoek zijn eerst in een overleg met diverse betrokkenen de plannen, te verwachten effecten en knelpunten en mogelijke maatregelen doorgesproken. Bij dit overleg waren de volgende personen aanwezig:

- Maurice Backerra (Ingenieursbureau Amsterdam, adviseur ecologie en groen)
- Wim Dekker (Ingenieursbureau Amsterdam, projectleider)
- Nathalie Jonker (Stadsdeel Noord, bedrijfsleider schooltuin)
- Rob Koelman (Bureau van de Zoogdierverseniging, senior projectmedewerker)
- Hester van der Meer (Dienst Infrastructuur Verkeer en Vervoer, opdrachtgever)
- Wilko Ootes (Stadsdeel Noord, boombeheerder)
- Dieuwertje Smolenaars (Stadsdeel Noord, educatief medewerker schooltuin),

Daarna is met de aanwezige personen te voet de binnenzijde van de groenstrook afgelopen, waarbij bekeken werd welke gevolgen de geplande kap zou hebben op de structuur van de groenstrook. Ook werd daarbij nagedacht en gediscussieerd over mogelijke oplossingen.

4 Resultaten en discussie

Tijdens het overleg werd duidelijk dat aan de binnenkant van het hekwerk een substantieel aantal bomen gehandhaafd blijft. Dit betreft in de lengterichting grofweg de helft van de aan de binnenkant langs het hekwerk groeiende bomen (afbeelding 2). Ook werd duidelijk dat de aan de binnenkant aanwezige struiken niet of hooguit zeer beperkt verwijderd zullen worden. De aan de binnenkant van het hekwerk te kappen bomen zullen een-op-een worden vervangen door nieuwe exemplaren met stamdoorsnedes van 18-20 en 20-25 cm. Deze nieuw te planten bomen hebben niet meteen de omvang van de huidige bomen. Hoewel er niet met de kleinste maten plantmateriaal zal worden gewerkt, is er vanuit praktisch oogpunt een limiet aan het formaat van de aan te planten bomen. Dit heeft onder meer te maken met het aanslaan van de herplant. Bij al te grote bomen is dit een traag proces. Kleinere bomen slaan veel gemakkelijker aan.

Afbeelding 2. Bomenkaart van de groenstrook tussen de Klaprozenweg en het schooltuinencomplex. Weergegeven is zowel de situatie voor de kap (bovenste kaart) als na de kap (onderste kaart). De blauwe lijn geeft de erfgrens aan. Te behouden bomen zijn groen aangegeven, te kappen bomen rood. Struiken (ook grotere) zijn op deze kaart NIET weergegeven.

Tijdens het bekijken van de groenstrook zelf viel al snel op dat hogere struiken de ruggengraat vormen van de groenstructuur. Bomen vormen daar een belangrijke aanvulling op. Ook vanuit vleermuisoogpunt vormen de struiken de belangrijkste factor als het gaat om de kwaliteit van de groenstrook en het beschutte gebied daarachter als foerageerbiotoop. Hierbij dient men er zich bewust van te zijn dat de gewone dwergvleermuis een soort is die meestentijds op een hoogte van zo'n anderhalf tot zes meter foerageert. De soort kan - met name op warme en windstille dagen - ook hoger foerageren, maar dat gebeurt verhoudingsgewijs een stuk minder dan het foerageren op lagere hoogte. De aanwezigheid van beschut gelegen foerageerbiotoop is voor de soort dan ook essentieel om te allen tijde, onafhankelijk van de windsterkte, te kunnen jagen.

Dit betekent dat bij mitigatie op korte termijn niet gezocht moet worden naar oplossingen in de vorm van extra dichte aanplant van bomen, maar dat juist de aanplant van grotere exemplaren van hoog uitgroeiende struiken (waaronder ook struikachtige bomen) de beste oplossing is, om al op korte termijn negatieve effecten op het foerageergebied van de gewone dwergvleermuis in voldoende mate te herstellen. Omdat nieuw geplante struiken niet gelijk de gewenste omvang zullen hebben, dienen er ten behoeve van het eerste jaar na de kap, en mogelijk ook nog het daaropvolgende jaar, aanvullende maatregelen genomen te worden. Hierbij is het aanbrengen van een windbrekende bekleding op het nieuw te plaatsen hek de meest praktische oplossing. De gecombineerde aanplant van hoge struiken en het aanbrengen van een 'windscherm' op het nieuwe hek zal er voor zorgen dat er aan de kant van de schooltuin een voldoende groot aanbod aan luwteplekken ontstaat, waardoor de kwaliteit van de groenstrook als foerageerbiotoop voor de gewone dwergvleermuis geborgd is.

Afbeelding 3. In het rood aangeduide deel van de groenzone aan de binnenkant van het hekwerk zullen op meerdere plekken onderbrekingen in de groenstructuur ontstaan. Een deel van deze gaten was al tijdens het veldbezoek op 23 januari te voorspellen (afbeelding 7). Een ander deel zal pas zichtbaar worden na de kapwerkzaamheden. Het is daarom noodzakelijk om direct na de kap een extra veldbezoek uit te voeren om de exacte locatie van deze onderbrekingen op kaart in te tekenen. Alleen onderbrekingen groter dan twee meter hoeven gedicht te worden. Kleinere onderbrekingen mogen in principe blijven bestaan.

5 Mitigatie

Hieronder wordt kort nader ingegaan op de hierboven geschetste mogelijkheden tot mitigatie.

Aanplant struiken

In de gaten die door de kap ontstaan kunnen grotere exemplaren van hoge struiken en struikvormige bomen worden geplant. Het gaat hierbij om onderbrekingen in de groenstructuur groter dan twee meter. Kleinere gaten hoeven niet per se gedicht te worden. Hierbij moeten **direct naast het hekwerk** de grootste exemplaren worden geplant. Op enige afstand kunnen ook kleinere exemplaren worden aangeplant. Op deze manier wordt tot op zekere hoogte de mantelzone van een natuurlijk bostype geïmiteerd. De kern van een bos gaat hierbij geleidelijk over in een mantelzone van struiken en jonge bomen, die vervolgens weer overgaat in een zoom van kruiden. Bij de aan te planten soorten dient gebruik te worden gemaakt van inheemse soorten. Hierbij ligt er voor de schooltuin een kans om meer soorten dan momenteel aanwezig in de groenstrook te krijgen, wat de educatieve waarde van de groenstrook zal verhogen.

Windkerende constructie

Het aanbrengen van een (tijdelijke) windbrekende bekleding op het bestaand, nieuw dan wel tijdelijk hek (bv. een bouwhek), is de meest praktische oplossing om direct na de kap van de bomen en struiken luwteplekken te creëren. Hierbij gaat het om een windbrekende afscherming die ten minste twee meter hoog is. Het materiaal hoeft niet 100% windkerend te zijn, als het maar voor voldoende luwte zorgt. Een 100% dicht materiaal kan daarbij zelfs minder gunstig zijn, daar er in dat geval bij hardere wind grote krachten op de draagconstructie worden uitgeoefend.

Als windkerend materiaal kan gekozen worden voor diverse materialen. Een relatief goedkoop materiaal zijn de kunststof netten en doeken, zoals gebruikt in de wegen- en woningbouw (gaasnet, steigernet, wegendoek). Meer milieuvriendelijk is het gebruik van bijvoorbeeld rietmatten. Deze kunnen na afloop gewoon gecomposteerd worden (op de metalen binddraden na). Bovendien zien rietmatten er een stuk 'vriendelijker' uit dan zwarte of groene kunststof doeken of netten. Ook zou gekozen kunnen worden voor matten van gevlochten wilgentenen. Deze hebben dezelfde voordelen als rietmatten, maar zijn duurder.

Indien men het hekwerk ook op langere termijn een wind- en geluidskerende functie wil geven kan er aan de voet van het hek klimop worden aangeplant. Dit zal in de loop der tijd het hekwerk grotendeels begroeien.

6 Conclusies

De verbreding van de Klaprozenweg in Amsterdam-Noord zal er toe leiden dat een groenstrook langs een schooltuinencomplex voor een belangrijk deel zal worden gekapt. Zonder maatregelen, zou hierdoor de waarde van de groenstrook als foerageergebied voor de gewone dwergvleermuis teveel (significant) afnemen. Om al op korte termijn de kwaliteit als foerageerbiotoop – ook tijdelijk - voldoende te herstellen worden, naast de herplant van bomen, twee op korte termijn goed uitvoerbare mitigerende maatregelen voorgesteld:

- de aanplant van een voldoende aantal hogere struiken (in geval van gaten groter dan 2 meter);
- het aanbrengen van een 2 m hoge windkerende constructie op een hekwerk.

Geadviseerd wordt om direct na kap een extra veldbezoek uit te voeren om de exacte locatie van deze onderbrekingen op kaart in te tekenen.

Door het nemen van de genoemde mitigerende maatregelen zal het gebied ook op korte en middellange termijn geschikt blijven als foerageerbiotoop voor de in het gebied aanwezige gewone dwergvleermuizen.

7 Bronnen

Brouwer, A., 2012. Natuurwaardenonderzoek aanleg busbaan Klaprozenweg. Rapport van de gemeente Amsterdam, Dienst Ruimtelijke Ordening, Beleidsteam Stad.

Bijlage I Situatiefoto's veldbezoek

Afbeelding 4. De zuidoostkant van de groenstrook. Hier zal ook na de kap nog een voldoende robuuste groenstructuur aanwezig zijn. Foto: R.M. Koelman - Zoogdierverseniging.

Afbeelding 5. Middengedeelte van de groenstrook aan de kant van het schooltuinencomplex. De aan deze kant van het hekwerk (nog net zichtbaar achter de drie linker bomen) aanwezige struiken blijven vrijwel volledig gespaard. Van de bomen direct naast het hekwerk wordt aan deze kant ongeveer de helft gekapt. Foto: R.M. Koelman - Zoogdierverseniging.

Afbeelding 6. De groenstrook gezien vanaf de Klaprozenweg. Aan de buitenzijde van het hekwerk zullen alle bomen en struiken definitief worden verwijderd. Er vindt aan deze kant van het hek geen herplant plaats. Foto: R.M. Koelman - Zoogdierverseniging.

Afbeelding 7. Door de kap van de struiken aan de buitenzijde van het hek en de boom aan de binnenzijde zal in dit gedeelte van de groenstrook een gat in de groenstructuur ontstaan. Door het nemen van mitigerende maatregelen (aanplant hogere struiken in combinatie met bekleding hekwerk) kan het gat al direct na de kap weer gedicht worden. Foto: R.M. Koelman - Zoogdierverseniging.

Afbeelding 8. Het huidige hekwerk op de erfgrens tussen de Klaprozenweg en het schooltuinencomplex. Het betreft een hek van ongeveer 130 cm hoog. Het hek zal worden vervangen. Geadviseerd wordt om een nieuw hekwerk van tenminste 200 cm hoog te plaatsen. Hieraan kan dan gemakkelijk een windkerende constructie (doek, rietmat o.i.d.) worden bevestigd. Foto: R.M. Koelman - Zoogdierverseniging.

Afbeelding 9. Wilg met spechtengaten aan de noordwestkant van de groenstrook. Dergelijke spechtengaten vormen potentiële verblijfplaatsen voor bepaalde soorten vleermuizen. Deze boom staat buiten de zone waarin gekapt gaat worden. Foto: R.M. Koelman - Zoogdierverseniging.